

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

УДК 378.141.4

ВИЩА ОСВІТА В КООРДИНАТАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ ТА БАГАТОДИСЦИПЛІНАРНОСТІ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

В. Д. БЯЛИК, доктор філологічних наук, професор,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

E-mail: v.bialyk@chnu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-7428-7145

Анотація. В статті розглядаються проблеми міждисциплінарності та багатодисциплінарності вищої освіти в Україні як ключові аспекти розвитку академічної університетської освіти у сучасних умовах.

Міждисциплінарність тлумачиться як використання двох або більше дисциплін у їх інтеграції, що призводить до цілісності знань та можливої появи нової дисципліни, водночас багатодисциплінарність охоплює співіснування декількох дисциплін.

На прикладі кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету аналізується імплементація принципів міждисциплінарності та багатодисциплінарності підготовки студентів за спеціалізацією «лінгвістичне забезпечення кібербезпеки».

Освітня програма підготовки спеціалістів передбачає поєднання як предметів гуманітарного циклу, так і дисциплін природничого характеру. В багатодисциплінарному аспекті дисципліни гуманітарного циклу викладаються на додаток до дисциплін природничого циклу, а в міждисциплінарному плані спостерігається інтеграція дисциплін як гуманітарного, так і природничого циклів. У першому випадку природничі дисципліни поєднуються з іншомовною підготовкою, у другому – лінгвістичні дисципліни трансформуються у лінгвально-природничі.

Такий підхід до опанування знаннями у вищому навчальному закладі дає можливість студенту мати не лише набір знань, а й набір компетенцій, котрі дозволяють бути гнучким і краще пристосованим до глобалізованого і мінливого ринку праці.

Ключові слова: вища освіта, міждисциплінарність, багатодисциплінарність, кафедра комунікативної лінгвістики та перекладу, лінгвістичне забезпечення, кібербезпека

У сучасних умовах вища освіта, як і освіта загалом, характеризується тенденцією досягнення міжнародних стандартів, зумовленою глобалізаційними процесами. Швидке старіння конкретних знань та інформації в цілому вимагає приділяти якнайбільше уваги розвитку у суб'єкта навчання вмінь і навичок вчитися, розвитку пізнавальних навичок і різних видів мислення, вмінь вирішувати проблеми, знаходити й вибирати нові знання в епоху інформаційного вибуху, зміни в мотивації навчання [1; 8].

Така тенденція передбачає безперервність освіти упродовж всього життя, перехід від предметного до міждисциплінарного навчання, що, безумовно, забезпечує мобільність майбутнього фахівця та його конкурентоспроможність на світовому ринку праці. В Україні цей процес законодавчо закріплений у різних

правових актах [7; 10], відображено в основних принципах розвитку вищої освіти України у контексті Болонського процесу [14]. Вищевикладені положення зумовлюють **актуальність** дослідження проблем оптимізації навчання у вищій школі, переформатування предметно-орієнтованого навчання в площину міждисциплінарності та багатодисциплінарності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як зазначає Т.І. Коваль, наукові положення стосовно міждисциплінарного підходу до підготовки майбутніх фахівців знаходять своє відображення у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема С. У. Гончаренка, Л. Ф. Каменської, В. Г. Кременя, В. О. Огнев'юка, С. О. Сисоєвої, В. С. Стюпіна, Л. І. Яковенко, В.Д. Шинкарук [16] та ін., які переконані, що зміни парадигм освіти, впровадження інновацій, зокрема сучасних методів, засобів і форм навчання у підготовку фахівців, можливо досягти завдяки взаємодії різних наук, тобто міждисциплінарності. [4, с.40]. Ця ж проблема є актуальною для вищих навчальних закладів і інших країн, які входять в глобальний освітній простір. Так, наприклад, в університетах США студентів уже не задовольняє жодна дисципліна, жодна спеціальність у «чистому» вигляді. Мультидисциплінарність (interdisciplinary) – найпопулярніше поняття, що циркулює в американських університетах і означає спільне вивчення певного складного об'єкта різними дисциплінами (наприклад, вивчення людини психологією, генетикою, соціологією тощо). Міждисциплінарний принцип підготовки фахівців є одним з провідних у вищих навчальних закладах США. Навчальні програми США насичені міждисциплінарними предметами, спрямованими на професійну підготовку [4, с.40; див. також 12].

Метою даної статті є дати короткий огляд теоретичного підґрунтя понять «міждисциплінарність» та «багатодисциплінарність», а також проаналізувати їх впровадження в освітню програму у вищому навчальному закладі.

Результати дослідження та їх обговорення. Термінологічний апарат дослідження охоплює базові терміни – «міждисциплінарність» та «багатодисциплінарність», які, безумовно, корелюють з його базовим інваріантом «дисциплінарність». Очевидно останній може розглядатися як вихідний пункт дискусії, де його трактування видатним філософом Ж. Піаже видається найбільш вдалим, коли він пише, що під дисциплінарністю розуміється «відносно самодостатня, відокремлена сфера людського досвіду, що складається з фахівців певної галузі знань, які переслідують спільну мету і розробляють відповідні поняття, факти, методологію» [17, с.127-139].

Таке визначення, як слушно зауважує Б. В. Манчул, свідчить про те, що дисциплінарна наука – це штучна наука, тому що вона відображає світ окремими частинами, а не в його цілісності. Іншими словами, дисциплінарність – це демаркація знання, котра не завжди відповідає процесам і взаємодіям, які відбуваються реально. [9, с. 100]. Отож для отримання цілісного знання необхідно вдаватися до багатодисциплінарності чи міждисциплінарності як основних підходів опанування знаннями цілісною особистістю, здатною організуватися в постійно змінюючому світі, вирішувати нестандартні життєві завдання, тобто успішно соціалізуватися в суспільстві. Однак, зауважимо, ці терміни не є тотожними і кожен з них має певне смислове навантаження, яке не тільки їх вирізняє, але і вказує на специфічні функції, якими вони характеризуються.

Багатодисциплінарність (мультидисциплінарність, плюродисциплінарність, полідисциплінарність) є, напевне, найдавнішим і найпоширенішим науково-пізнавальним методом, який передбачає співіснування декількох дисциплін. Це в основному співпраця між дисциплінами, що не передбачає їхньої подальшої інтеграції

чи зміни методологічної бази окремої дисципліни. Мультидисциплінарні спільноти складаються з науковців різних галузей, котрі стають рівноправними партнерами в дослідженні певної проблеми [див.: 1; 11]. Це своєрідне «накладання» дисциплін одна на одну. Основним завданням такого синтезу є чітке розмежування функцій і сфер дослідження і, як результат, отримання ґрунтовнішого знання завдяки тому, що кожен працює у своєму дисциплінарному «ареалі», сприяючи у такий спосіб отриманню фахово верифікованих висновків.

На відміну від багатодисциплінарності *міждисциплінарність* (інтердисциплінарність) має інтегральний характер. Як відомо, у найзагальнішому значенні термін «інтеграція» позначає таку тенденцію розвитку науки, що проявляється в об'єднанні розрізнених елементів у цілісну систему, в синтезі знань, які диференціювались у відносно самостійні структури в ході дисциплінарного самовизначення [18].

Інтердисциплінарні дослідження можуть перерости у виникнення нової дисципліни. Вперше термін «інтердисциплінарність» було використано суспільствознавцями всередині 20-х рр. ХХ ст. як певна реакція на занепад традиційної освіти і науки, хоч на необхідність розгляду наукового знання у взаємодії дисциплін уже наголошували у своїх працях Я. А. Коменський (пансофія – всезагальна мудрість), Й.Г. Песталоцці (багатоманітність взаємозв'язків навчальних предметів), К.Д. Ушинський (єдність світу природи і людини) та багато інших [6]. До речі, видатному українському вченому та педагогу К. Д. Ушинському належить думка про те, що усі знання виростають із одного коріння – з навколишньої дійсності, а тому й повинні вивчатися у зв'язках [15]. Вже починаючи з 40-х рр. цей метод набув широко вжитку в суспільно-гуманітарних науках [5]. Інтердисциплінарний метод мав своєрідний революційний характер, тому що він ставив під сумнів не тільки ефективність окремих традиційних дисциплін, а й доцільність самої системи наукового знання. Йшлося радше про неспроможність тогочасної науки реагувати на виклики у своєму традиційному вигляді та неспроможність суто дисциплінарного розв'язання наукових проблем, ніж про певний загальнонауковий синтез. Цікавим є також і лінгвістичний бік цього поняття. Так, префікс «інтер-» може означати об'єднання, поєднання (напр., інтернаціональний) тощо. Водночас він може вказувати і на роз'єднання (інтервал). Тому термін *міждисциплінарність* має подвійне значення: з одного боку, він створює основу для *міждисциплінарної* співпраці, а з іншого – вказує на позадисциплінарний простір, проблеми, які наразі не стали предметом дослідження жодного наукового напрямку. Таку специфіку в сучасній літературі називають «постдисциплінарністю» чи «антидисциплінарністю» [8, с.15].

Теоретично-правничі засади викладання навчальних дисциплін у вищій школі, як зазначалося раніше, закладені в законодавчому порядку в Законах України [7; 10; див.також 13] і передбачають серед іншого – автономію вищого навчального закладу, що означає самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим із законом (ст. 1 та ін. Закону України «Про вищу освіту»); – дають особам, які навчаються у вищих навчальних закладах, не тільки право вибору форми навчання під час вступу до вищого навчального закладу, а й право вибору навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої

освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу [3]. Вищі навчальні заклади України намагаються у повній мірі скористатися цими положеннями законів у своїй освітній діяльності, і лідерами у цьому процесі є передові університети нашої країни, серед яких можна відзначити національний університет Києво-Могилянська академія із освітньою програмою за моделлю вільних мистецтв та наук Liberal Arts and Sciences [3, с. 230].

В Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича на базі кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу (далі КЛП) також здійснена спроба міждисциплінарного підходу до освітнього процесу підготовки фахівців із спеціальності «Лінгвістичне забезпечення кібербезпеки» [2].

Підготовка фахівців на кафедрі КЛП здійснюється в рамках спеціальності «Філологія» 035.041 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно) за освітньою програмою «Англійсько-український переклад». Практичне застосування іноземної мови (англійської) проектується у площину перекладу, що у результаті успішного виконання навчальних планів надає випускнику можливість забезпечення письмової та усної комунікації та інформації в різних галузях народного господарства, науки, техніки, культури шляхом перекладу різноманітних за змістом та жанром текстів іноземною та державною мовами, викладання перекладу у вищих учбових закладах, виконання науково-дослідницької та адміністративної роботи у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації та в наукових закладах.

Випускник кафедри КЛП повинен мати фундаментальні знання в даній галузі, володіти двома іноземними мовами та використовувати їх у різних сферах діяльності, пов'язаної з перекладом, перекладати усно та письмово тексти різних типів, реферувати іноземними та державною мовами різноманітні інформаційні матеріали.

Фахівець з письмового перекладу здійснює письмовий переклад науково-технічних, політичних, художніх, ділових текстів з однієї мови іншою, а також інформаційних матеріалів.

Перекладач художньої літератури пристосовується до способу мислення та стилю автора, відтворює соціальні, психологічні, естетичні конотації твору, який він перекладає.

Усний перекладач сприймає і перекладає інформацію в усній формі, оволодіває вміннями та навичками як синхронного, так і послідовного перекладу.

В обох випадках йдеться про професійну майстерність, яка вимагає від перекладача необхідних психологічних та філологічних навичок.

Однак цей класичний підхід до підготовки фахівців у зазначеній сфері є недостатнім, зважаючи на виклики сьогодення в освітній сфері, зумовленими глобалізаційними процесами, та вимагає більш гнучкої університетської політики в аспекті здійснення освітньої діяльності для потреб сучасного ринку праці. Зважаючи на ці чинники, на базі кафедри КЛП ухвалою Вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича вирішено запровадити спеціалізацію «Лінгвістичне забезпечення кібербезпеки» із залученням кадрового складу та навчальних дисциплін, які читаються на кафедрі радіотехніки та інформаційної безпеки (далі РТІБ) цього ж університету у рамках спеціальності 125 «Кібербезпека». Таким чином випускники кафедри КЛП окрім філологічної підготовки отримають і об'єктно-орієнтовану спеціальну підготовку у галузі «Кібербезпека», а фахівці з кібербезпеки кафедри РТІБ отримають відповідну

філологічну підготовку із залученням кадрового складу кафедри КЛП (опанування англійською мовою в спеціальній сфері –кібербезпеці). Така ситуація передбачає реорганізацію навчальних програм у світлі багатодисциплінарності та міждисциплінарності. Окрім загальнофілологічних дисциплін та дисциплін, спрямованих на вивчення іноземної мови та перекладу студентам кафедри КЛП пропонують дисципліни, які є складниками навчального плану спеціальності 125 «Кібербезпека», що дають достатню інформацію для підготовки фахівців у цій галузі (напр.:«Основи функціонування і взаємодії кіберпростору», «Програмне забезпечення об'єктів кіберпростору», «Технології комплексного захисту інформації» тощо). Наявність таких дисциплін у навчальному плані спеціальності Філологія може бути свідченням багатодисциплінарності, яка спрямована на ефективну підготовку фахівців у сучасних умовах.

Водночас, міждисциплінарність виявляється у появі нових дисциплін, таких як : «Лінгвістичне забезпечення програмних продуктів», «Створення баз даних лінгвістичного спрямування», «Термін в лінгвістичній інформатиці» тощо. Аналогічна ситуація передбачається і в плані підготовки фахівців по кафедрі РТІБ, тобто навчальний план спеціальності 125 Кібербезпека доповнюється дисциплінами філологічного циклу для вирішення проблем у дихотомії мова:безпека. Тут серед іншого знаходять місце дисципліни на кшталт «Автоматизована обробка природної мови», «Інформаційно-ресурсне забезпечення лінгвістичної діяльності», «Формальне моделювання об'єктів природної мови», «Комп'ютерна лінгвістика та основи складання лінгвістичних програм» тощо на додаток до інтенсивного вивчення англійської мови.

Висновки і перспективи. Дисципліна «Лінгвістичне забезпечення кібербезпеки» виявляє міждисциплінарні взаємозв'язки з інформатикою, логікою, семіотикою, соціолінгвістикою, психолінгвістикою, лінгводидактикою, теорією та практикою перекладу, комп'ютерною лінгвістикою, що є базою для підготовки фахівців у сучасних умовах багатовекторності людської діяльності. Перспективу подальшого дослідження проблеми вбачаємо у застосуванні SWOT-аналізу для виявлення сильних та слабких сторін запровадженої спеціалізації, а також Гар-аналізу для оцінки бажаної та реальної ситуації у процесі підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. Василькова В. В. Междисциплинарность как когнитивная практика (на примере становления коммуникативной теории) [Текст] / В. В. Василькова // Коммуникация и образование. Сборник статей под ред. С. И. Дудника. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2004. – С. 69-88.

2. Додаток 5 до Правил прийому до Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в 2018 році , Перелік конкурсних предметів у сертифікаті Українського центру оцінювання якості освіти (вступних екзаменів , творчих конкурсів [Електронний ресурс] — Режим доступу :<http://www.solidstatephys.chnu.edu.ua/res//solidstatephys/novunu/2018/08.02.2018/Dodat-5.pdf> — Назва з екрана

3. Зілковська, Л. М. Інтердисциплінарний факультет за моделлю Liberal Arts and Sciences як структурний підрозділ класичного університету [Електронний ресурс] С. 230-233— Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8218/1/230-233%D0%B0.pdf>— Назва з екрана.

4. Коваль, Т. І. Міждисциплінарний контекст педагогічної підготовки майбутнього вчителя-філолога в умовах стрімкого розвитку інформаційно-

комунікаційних технологій [Текст] / Тамара Іванівна Коваль // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (СЕРІЯ: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ) Випуск №3-4 (48-49), 2016 С.39-43

5. Колот, А. М. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності [Електронний ресурс] [Текст] / А. М. Колот // Социальная экономика. – 2014. – № 1–2. – С. 76–83. – Режим доступу: <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/5927/1/mij.pdf>

6. Коменский, Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г. Педагогическое наследие / Сост. В.М.Кларин, А.Н.Джуринский. – М.: Педагогика, 1989 – 416 с. (Б-ка учителя).]

7. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 р., із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 21.02.2014 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> — Назва з екрана

8. Левченко, Т.І. Європейська освіта : конвергенція та дивергенція : монографія/ Т.І. Левченко. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 656 с.

9. Манчул, Б. В.Інтегративні процеси у постнекласичній науці // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наукових праць. Випуск 534-535. Філософія. – Чернівці, 2011. – С. 100-104.

10. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. із змін., внес. згідно із Законами України за станом на 05.07.2015. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> — Назва з екрана.

11. Проект «Тьюнінг» – формування єдиного європейського стандарту вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pca.com.ua/navchannya/proekt-tyuning-formuvannya-yedinogo-evropejskogo-standartu-vishhoji-osviti/>

12. Романовський, О. О. Феномен підприємництва в університетах світу : монографія [Текст] / О. О.Романовський. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 504 с.

13. Сисоєва, С. О. Дискусійні аспекти наукового тезаурусу нового закону України «Про вищу освіту» [Текст] / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. –2015. – № 1–2 (42–43).

14. Хартия основных прав Европейского Союза [Електронний ресурс] : Международный документ от 07.12.2000 г. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_524 — Назва з екрана.

15. Ушинский, К. Д. Проблемы педагогики / К. Д. Ушинский. – М., 2002. – 592 с.

16. Шинкарук В.Д. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України. / В.Д. Шинкарук // Науково-практичне видання «Вища школа» Вип. 5 – 2007. – С. 3-16.

17. Piaget, J. The Epistemology of Interdisciplinary Relationships [Text] /Jean Piaget //Interdisciplinarity. Problems of Teaching and Research in Universities. – Paris, Organization for Economic Cooperation and Development, 1972. – pp. 127-139.

18. Rahman, S. Logic, Epistemology, and the Unity of Science [Text] /Shahid Rahman, John Symons, Dov M. Gabbay, Jean Paul van Bendegem. – Springer, 2009. – 626 p.

References

1. Vasilkova, V. V. (2004). Mezhdisciplinarnost' kak kognitivnaya praktika (na primere stanovleniya kommunikativnoy teorii) [Interdisciplinarity as a cognitive practice (on the example of the development of communicative theory)]. // Communication and education. Collection of articles ed. S. I. Dudnik. — St. Petersburg: St. Petersburg Philosophical Society. — P. 69–88.

2. Dodatok 5 do Pravyl pryomu do Chernivets'koho natsional'noho universytetu imeni Yuriya Fed'kovycha v 2018 rotsi , Perelik konkursnykh predmetiv u sertyfikati Ukrayins'koho tsentru otsinyuvannya yakosti osvity (vstupnykh ekzameniv , tvorchykh konkursiv) [Annex 5 to the Rules of admission to Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University in 2018, List of Competitive Subjects in the Certificate of the Ukrainian Center for Educational Quality Assessment (entrance exams, creative competitions)] — Available at: <http://www.solidstatephys.chnu.edu.ua/res//solidstatephys/novunu/2018/08.02.2018/Dodat-5.pdf>

3. Zilkovs'ka, L. M. Interdystyplinarnyy fakul'tet za modellyu Liberal Arts and Sciences yak strukturnyy pidrozdil klasychnoho universytetu [The Interdisciplinary Faculty on the model of Liberal Arts and Sciences as a structural unit of the classical university]. — P. 230–233 — Available at: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8218/1/230-233%D0%B0.pdf>

4. Koval', T. I. (2016) Mizhdystyplinarnyy kontekst pedahohichnoyi pidhotovky maybutn'oho vchytelya–filoloha v umovakh strimkoho rozvytku informatsiyno–komunikatsiynykh tekhnolohiy [Interdisciplinary context of pedagogical preparation of the future teacher–philologist in the conditions of rapid development of information and communication technologies]. // Tamara Ivanivna Koval' // Continuing Professional Education: Theory and Practice (SERIES: PEDAGOGICAL SCIENCES) Issue # 3–4 (48–49). — P.39–43

5. Kolot, A. M. (2014) Mizhdystyplinarnyy pidkhid yak dominanta rozvytku ekonomichnoyi nauky ta osvith'noyi diyal'nosti [Kolot A. M., Interdisciplinary Approach as a Dominant of Economic Science and Educational Activity]. // A. M. Kolot // Social Economics. — № 1–2. — P. 76–83. — Available at: <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/5927/1/mij.pdf>

6. Komenskiy, Y. A., Lokk, D., Russo, Z.–Z., Pestalotsti, I. G. (1989) Pedagogicheskoye naslediyе [Pedagogical heritage]. // Comp. V. M. Klarin, A. N. Djurinsky – Moscow: Pedagogika. – 416 p.

7. Konstytutsiya Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 28.06.1996 r., iz zmin., vnes. z•hidno iz Zakonamy Ukrayiny: za stanom na 21.02.2014 r. [The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996, as amended. according to the Laws of Ukraine: As of 02/21/2014]. — Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

8. Levchenko, T. I. (2007). Yevropeys'ka osvita: konverhentsiya ta dyverhentsiya: monohrafiya [European education: convergence and divergence: monograph]. // T. I. Levchenko – Vinnytsya : Nova knyha. – 656 p.

9. Manchul, B. V. (2011) Intehratyvni protsesy u postneklasychniy nautsi [Integrative Processes in Post–Classical Science]. // Scientific Bulletin of the Chernivtsi University: Collection of Scientific Papers. Issue 534–535. Philosophy. – Chernivtsi. P. 100–104.

10. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 01.07.2014 r. iz zmin., vnes. zhidno iz Zakonamy Ukrayiny za stanom na 05.07.2015 [About higher education: Law of Ukraine dated 01.07.2014 from amendments in accordance with the Laws of Ukraine as of 05.07.2015]. — Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

11. Proekt «T'yuninh» – formuvannya yedynoho yevropeys'koho standartu vyshchoyi osvity [“The Tuning” project is the formation of a single European higher education standard]. — Available at: <http://pca.com.ua/navchannya/proekt-tyuning-for-muvannya-yedinogoyevropejskogo-standartu-vishhoyi-osviti/>

12. Romanovsky, O. O. (2012) Phenomen pidpnyemnytstva v universytetah svitu: monographiya [The phenomenon of entrepreneurship of world universities]. Vinnytsya : Nova knyha, 504 p.
13. Sysoyeva, S. O. (2015) Dyskusiyni aspekty naukovoho tesaurusu novoho zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [Discussion aspects of the scientific thesaurus of the new law of Ukraine "On Higher education"]. Continuing professional education: theory and practice. – № 1–2 (42–43).
14. Khartiya osnovnykh prav yevropeyskogo soyuza [Charter of Fundamental Rights of the European Union]. // International document from 07.12.2000. — Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_524
15. Shynkaruk, V.D. (2007) Osnovni napriamy modernizatsii struktury vyshchoi osvity Ukrainy. [Main directions of modernization of the structure of higher education in Ukraine]. Scientific-practical edition "Higher school", Issue 5, 3-16.
16. Ushinsky, K. D. (2002) Problemy pedagogiki [Problems of pedagogy], Moscow, 592 p.
17. Piaget, J. (1972) The Epistemology of Interdisciplinary Relationships /Jean Piaget //Interdisciplinarity. Problems of Teaching and Research in Universities. Paris, Organization for Economic Cooperation and Development, 127–139.
18. Rahman, S. (2009) Logic, Epistemology, and the Unity of Science. Springer, 626 p.

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КООРДИНАТАХ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОСТИ И МНОГОДИСЦИПЛИНАРНОСТИ: АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ

В. Д. Бялик

***Аннотация.** В статье рассматриваются проблемы междисциплинарности и многодисциплинарности высшего образования в Украине как ключевые аспекты развития академического университетского образования в современных условиях. Междисциплинарность толкуется как использование двух или более дисциплин в их интеграции, приводит к целостности знаний и возможного появления новой дисциплины, одновременно многодисциплинарность охватывает сосуществование нескольких дисциплин.*

На примере кафедры коммуникативной лингвистики и перевода Черновицкого национального университета анализируется имплементация принципов междисциплинарности и многодисциплинарности подготовки студентов по специализации «лингвистическое обеспечение кибербезопасности».

Образовательная программа подготовки специалистов предполагает сочетание как предметов гуманитарного цикла, так и дисциплин естественнонаучного характера. В многодисциплинарном аспекте дисциплины гуманитарного цикла преподаются в дополнение к дисциплинам естественнонаучного цикла, а в междисциплинарном плане наблюдается интеграция дисциплин как гуманитарного, так и естественного циклов. В первом случае естественные дисциплины сочетаются с иноязычной подготовкой, во втором – лингвистические дисциплины трансформируются в лингвально-естественные.

Такой подход к овладению знаниями в вузе дает возможность студенту иметь не только набор знаний, но и набор компетенций, которые позволяют быть гибким и лучше приспособленным к глобализирующемуся и меняющемуся рынку труда.

Ключевые слова: *высшее образование, междисциплинарность, многодисциплинарность, кафедра коммуникативной лингвистики и перевода, лингвистическое обеспечение, кибербезопасность*

HIGHER EDUCATION IN TERMS OF INTERDISCIPLINARY AND MULTIDISCIPLINARY: ANALYSIS OF THE PROBLEM

V. D. Bialyk

Abstract. *The article dwells on the problems of interdisciplinarity and multidisciplinary in higher schools of Ukraine as key aspects of the development of the academic university education nowadays.*

Interdisciplinarity is considered to be the application and integration of two or more disciplines resulting in the holistic knowledge and possible emergence of a new discipline, meanwhile multidisciplinary embraces the coexistence of several disciplines.

The implementation of the principles of interdisciplinarity and multidisciplinary of training process for the students majoring in "Linguistic Support of Cybersecurity" at the Department of Communicative Linguistics and Translation of Chernivtsi National University has been analyzed.

The curriculum envisages the training of students where the arts subjects are combined with those of science. The arts disciplines are taught in addition to the science ones with the multidisciplinary approach, while with the interdisciplinary approach the integration of the arts and science disciplines is observed. In the first case the science subjects are supplemented with foreign language training, and in the second case the arts disciplines are transformed into arts and science ones.

This approach in higher education process enables a student to master not only the necessary amount of knowledge but also competences which will make a student more flexible and adapted to the globalized and changeable labor market.

Keywords: *higher education, interdisciplinarity, multidisciplinary, department of communicative linguistics and translation, linguistic support, cybersecurity*

УДК 378:81

ПРОБЛЕМНО-КОМУНІКАТИВНІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

О.В. ІВАНОВА, кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: ok.ko176@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1439-7996

Анотація. *Стаття присвячена актуальній темі застосування проблемного підходу в процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам закладів вищої освіти. Автор аналізує стан проблеми результативного вивчення професійної англійської мови методистами й психологами й на підставі отриманих результатів пропонує перевірку ефективності застосування проблемно-комунікативних завдань зі студентами технічних спеціальностей на заняттях із «Англійської мови за професійним спрямуванням». Дослідницька діяльність студентів впливає на їхню мотивацію й активність: залучення їх до самостійної пошукової роботи, оволодіння новими видами діяльності, створення проблемних ситуацій. У статті наводяться приклади таких завдань і описується доцільність їх уживання та результати застосування. Автор доходить висновку, що саме такі складові комунікативної методики вивчення іноземної мови із використанням проблемних завдань сприяють виробленню в студентів автоматизму, що забезпечує їм швидкість, гнучкість, стійкість й низький рівень*